

Тернопільський осередок
Наукового товариства імені Шевченка

Григорій Возняк,
Олена Осадча,
Люба Сорока

**Мирон Зарицький —
поет математичних формул**

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

ББК 22.1г
В64

За редакцією проф. Возняка Григорія

Рецензенти:

Доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член НТШ
(Інститут прикладних проблем механіки і математики
ім. Я. С. Підстригача НАН України)

Кушнір Р.М.

Доктор технічних наук, професор кафедри прикладної математики та інформатики Рівненського державного гуманітарного університету

Бомба А.Я.

Возняк Григорій, Осадча Олена, Сорока Люба

В64 Мирон Зарицький — поет математичних формул. —
Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2009. — 104 с.
ISBN 978-966-10-0536-4

У даній книзі висвітлюються маловідомі сторінки творчого та життєвого шляху проф. Мирона Зарицького — видатного українського математика. Подано список основних наукових праць, матеріал для проведення окремих епізодів уроку, екзаменаційні завдання 1917 р. на атестат зрілості в українській класичній гімназії у Тернополі та спогади про Мирона Зарицького.

ББК 22.1г

Охороняється законом про авторське право.

Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

ISBN 978-966-10-0536-4

© Возняк Г., 2009

© Навчальна книга — Богдан,
макет, художнє оформлення, 2009

Присвячується 120-й річниці від дня народження видатного українського математика, педагога, професора, громадського діяча Мирона Зарицького

Слово до читача

У книжці розповідається про дійсного члена Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченка, професора математики Мирона Зарицького. Діяльність НТШ — це один з найяскравіших проявів процесу українського національного відродження. Наш святий обов'язок знати свою історію, знати своїх світочів науки і культури. Тема роботи актуальна. Текст розбито на зручні для сприйняття розділи, які загострюють увагу на найважливіших моментах висвітленої теми.

Ерудованість, здібність проаналізувати складні питання філософії, історії, математики, неймовірна широчінь наукового кругозору, працьовитість, зібраність, виняткова організованість — такі основні риси характеру професора М.Зарицького. Висновки аргументовані. Автори роботи використовують документальні дані, а також фотографії, які допомагають повністю розкрити тему. Розділ «Замість вступу» побудовано так, що можна одержати інформацію у вигляді коротких посилань відомостей.

Основна увага звертається на те, що своїми працями та безпосередньо викладацькою роботою М.О.Зарицький відіграв значну роль у підвищенні науково-методичного рівня викладання математики в школах та вищих навчальних закладах. Окремі методичні ідеї, розроблені ним, до сьогодні використовуються в навчальних закладах. Власне ці аспекти дуже добре описані в даній книжці.

Перелік і короткий зміст наукових робіт розкривають багатогранність творчої діяльності професора Зарицького. Спогади сучасників доповнюють образ, підкреслюють, що коло зацікавлень М.О.Зарицького не обмежувалося однією математикою. Матеріали для написання роботи використані з рідкісних джерел і наукових праць Мирона Онуфрійовича Зарицького. Книжка цікава, написана на високому науковому рівні, добре проілюстрована, заслуговує високої оцінки.

Семчишин Ірина Іларіонівна — вчитель математики вищої категорії ЗОШ № 46 ім. В'ячеслава Чорновола м. Львова.

Мирон Зарицкий

1. РОДОВІД ЗАРИЦЬКИХ

1.1. Зарицький — лицар герба «Новина»

Сім'я стало посідала важливе місце в житті Галичини. Родинні зв'язки регулювалися традиціями і звичаями, що формувалися з давніх часів. Існували родинні династії, що становили своєрідне соціальне явище у галицькому суспільстві XIX -поч. XX ст. Поряд із шляхтою — нащадками княжих, боярських, козацьких чи просто шляхетних родів — важливе місце займало духовенство, зокрема греко-католицькі священики. Вони були чи не єдиними освіченими людьми, які проповідували Боже слово, проводили громадсько-просвітницьку роботу українською мовою. З кінця XIX ст. галицьке суспільне середовище поповнили ряди світської інтелігенції, в переважній своїй більшості вихідці з священних династій. В сім'ї Зарицьких яскраво поєдналися найхарактерніші риси саме таких родин. В них від покоління до покоління передавалися родинні перекази, замітки, фотографії, що любовно зберігалися протягом майже 150 років. Та найважливішими залишалися і залишаються духовні надбання цього славного роду, які виявилися в характерах, життєвих позиціях його представників. З впевненістю можна сказати, що характерні ознаки родини Зарицьких — непересічний розум, життєва енергія, вроджена інтелігентність — повною мірою розквітли в особі Мирона Зарицького і його доньки Катерини.

Засновником родоводу Зарицьких на західноукраїнських землях вважається шляхтич Іван Зарицький — лицар герба "Новина". Він брав участь у польському повстанні 1863 р. проти Росії, а після поразки переїхав до Східної Галичини, де одружився з галичанкою, висвятився на греко-католицького священика та мирно доживав віку в колі своєї великої сім'ї. Його доньки і сини міцно пов'язали свою долю з Україною. Один з молодших синів Онуфрій пішов стопами батька і став священиком у Новому Селі на Збаражчині. Перед висвяченням одружився з Софією Слоневською — надзвичайно меткою, енергійною жінкою з тонким почуттям гумору. Батько Софії теж був священиком. Подружніми зв'язками родина Зарицьких була споріднена з цілою низкою священичих родин Галичини — Монцібовичами, Мандичевськими, Яновичами, Габрусевичами, Карпинськими, Барановськими, Слоневськими, Зафійовськими та

ін. І такі шлюби благословлялися родиною, адже давали змогу плекати духовні, моральні та культурні традиції української сім'ї.

Церква в Новому Селі на Збаражчині

Родинні архіви сягають лише до Івана Зарицького, лицаря гербу «Новина», який був одружений з Марією Чировською і був греко-католицьким священиком в селі Мозолівка (Monzeliwka). В сім'ї Івана та Марії Зарицьких було дев'ятеро дітей — 4 сини і 5 доньок.

Миرون — губернатор, намісник цісаря в (австрійській Боснії) Сараєво. Подав у відставку за кілька тижнів до початку I світової війни. Після смерті дружини проживав у своєї молодшої доньки у Львові. Володимир — суддя в Тернополі, що залишився нежонатим.

Антін — лікар, генерал австрійської армії, загинув у молодому віці.

Онуфрій — греко-католицький священик — батько математика Мирона Зарицького.

Онуфрій Зарицький, батько

Софія Зарицька, мати

Емілія була заміжня за парохом с.Медин Збараського повіту, Миколою Яковичем.

Наймолодша Марія Височанська, овдовівши, проживала у своїй племінниці Косні Лагодинської разом з братом Мироном у Львові. Ще троє дочок були заміжні за священниками і жили на Бережанщині та Підгаєччині. За заслуги перед Австро-Угорщиною Зарицькі отримали приставку «фон». Відомо також, що у 1876 році Онуфрій Зарицький вступив до 1-го класу гімназії в Бережанах.

1.2. Онуфрій Зарицький — греко-католицький священник

30 серпня 1888 року у 25 років Онуфрій одружився з Софією Слоневською, донькою пароха села Криве, що біля Бережан. Першою парафією отця Онуфрія було с.Могильниця Тереховлянського повіту, де 21 травня 1889 року народився перший син Онуфрія і Софії — Мирон-Миколай Зарицький. З часом отця Онуфрія Зарицького переводять до Нового Села біля Збаража, де він був настоятелем церкви, активним громадянином і просвітителем до кінця свого життя. В 1914 р., в соту річницю від дня народження Та-

раса Шевченка, закінчено в Новому Селі будівництво Народного дому ім. Т. Шевченка. Відкриття його було надзвичайно величним. Відбулося богослужіння у церкві, яке проводив місцевий парох отець Зарицький Онуфрій. Вся молодь з навколишніх сіл: дівчата в національному одязі, хлопці в козацьких костюмах приїхали на конях, співали українські народні пісні. Попереду їхав кошовий, за ним — чотарі, осавули, рядові козаки.

Біля Народного дому всю цю урочисту процесію вітали Мирон Зарицький, Слоневський В. — представник зі Львова та інші високоповажні інтелігентні гості.

Промова отця Онуфрія Зарицького закінчилася словами: «Тут, дорогі брати і сестри, стоїть новозбудована кузня, в якій вашим обов'язком є кувати долю нашої дорогої України» [11; 221].

У цьому ж році в Народному домі розмістилася Російська царська армія, яка знищила бібліотеку «Просвіти» і вивезла на Сибір отця Онуфрія.

31.10.1918 р. встановили в Новому Селі українську владу. Жандармерію роззброїли колишні австрійські вояки, а також молодь під проводом Родіона Зарицького [11; 222].

Народний дім у Новому Селі

Повернувшись із Сибіру, Онуфрій Зарицький помер 16 грудня 1917 року після тяжкої форми запалення легенів.